

Upute za korištenje OMEP Skale za procjenu okruženja za održivi razvoj u ranom djetinjstvu (ERS-SDEC)

Kao i kod drugih skala za procjenu okruženja, ERS-SDEC, identificira i kurikulum i pedagoške odrednice i zahtijeva od evaluatora da napravi vlastite observacije.

Neke pretpostavke:

- Skala je dizajnirana tako da procjena razine 3 može biti primjenjena u većini trenutnih praksi ranog odgoja i obrazovanja po pitanju obrazovanja za okoliš u većini svijeta
- Na razini 5 trebale bi se identificirati prakse oko kojih se svi slažemo da su „dobre“ po pitanju obrazovanja za održivi razvoj u ranom djetinjstvu
- Razine 6+ pokazuju kako djeca rane dobi mogu proširiti temu kako bi demonstrirali izvrsnost (što ponekad djeca i čine)
- Skala procjene također bi trebala identificirati ono što smatramo „neadekvatnom“ praksom ranog odgoja i obrazovanja u svakoj dimenziji obrazovanja za održivi razvoj. Svjesni smo da neadekvatna praksa može često biti uzrokovana strukturnim barijerama (financije/usavršavanje/politika). Namjera je da OMEP ERS-SDEC dokazi podupiru one koji zahtijevaju resurse kako bi prebrodili ove barijere.

Svrha skale

Naša namjera je razviti instrument kao istraživački alat, ali i kao samo-vrednujući alat za naše praktičare. Kada se skala koristi od strane jednog praktičara unutar njegovog okruženja, ona se može primijeniti kod podrške razvoju kurikuluma putem identificiranja prioriteta, postavljanja ciljeva i upravljanja promjenama bez poteškoća. Ali ukoliko se ikakav oblik usporedbe koristi u različitim okruženjima, tada se javlja potreba za osiguravanjem pouzdanosti među procjenjivačima. Važno je da korisnici prepoznaju potrebu za vanjskom ili zajedničkom provjerom valjanosti i da njihova procjena može biti zajednički moderirana. Ovo se postiže putem:

- Usavršavanjem kako bi se razumjela upotreba i uloga ove skale procjene
- Usavršavanjem kako bi se osiguralo zajedničko razumijevanje kriterija kvalitete (definicije i kulturalne varijacije) i
- U mnogim slučajevima se može uključiti i „kritički prijatelj“ kako bi osigurao podršku i provjeru valjanosti (to može biti savjetnik ili akademik koji je koristio instrument u drugim kontekstima).

Kako koristiti skalu

Promatrači bi trebali provesti barem 2 sata u učionici i trebali bi omogućiti barem 15-30 minuta kako bi razgovarali s osobljem, djecom (i idealno bi bilo i s roditeljima) na kraju njihovih observacija. No, sve stavke neće biti konstantno vidljive putem izravnog promatranja. U mnogim slučajevima procjeni mogu pripomoći i reference na planove, zapise i izložke. Promatrači bi trebali imati dovoljno vremena kako bi pristupili svim ovim dokumentima kako bi bili sigurni da njihove procjene reflektiraju promatrane i dokumentirane prakse, a ne samo planove za budućnost.

Na skali postoji određeni broj stavki koje se odnose na određena ponašanja odraslih koja bi se trebala događati svakodnevno, na redovitoj bazi – u ovim slučajevima ta ponašanja bi se trebala promatrati za vrijeme vašeg posjeta, radije nego da se oslanjate na onome što odrasli kažu da se događa.

Stavke ne trebaju biti procjenjene istim redom kako su i navedene u skali i trebali bi bilježiti izvršenje određene stavke tek nakon što imate sve potrebne informacije kako bi kreirali procjenu.

Ocjenjivanje

Procjena za vrijednost 1 mora biti dana ukoliko postoji bilo koji indikator u sekciji 1 označen sa DA.

Procjena za vrijednost 2 daje se kada su svi indikatori pod 1 označeni kao NE, i barem pola indikatora pod 3 označeni kao DA.

Procjena za vrijednost 3 daje se kada su svi indikatori pod 1 označeni sa NE i svi indikatori pod 1 označeni kao DA.

Procjena za vrijednost 4 daje se kada su ispunjeni svi indikatori pod 3 i kada je barem pola indikatora pod 5 označeno sa DA.

Procjena za vrijednost 5 daje se kada su svi indikatori pod 5 označeni sa DA.

Procjena za vrijednost 6 daje se kada su ispunjeni svi indikatori pod 5 i barem pola indikatora pod 7 označenih sa DA.

Procjena za vrijednost 7 daje se kada su svi indikatori pod 7 označeni sa DA.

Pojašnjenje određenih stavki

Socijalna i kulturalna održivost

1.1. Na primjer, odjeća, lutke ili figurice za dječake uključuju liječnike, vatrogasce i policajce, dok su djevojčice i njihove lutke odjevene kao medicinske sestre, mladenke i sl.

1.2. Kada se za nacionalne, regionalne ili lokalne politike smatra da stvaraju barijeru efektivnim praksama odgoja i obrazovanja za održivi razvoj, tada ova stavka ima za namjeru podržati kampanje od strane OMEPA i drugih organizacija kako bi se promijenile te politike. Pojedinačna proklamirana stajališta određenih predškolskih ustanova mogu također identificirati mogućnosti za „ponovnu interpretaciju“ ili „predstavljanje“ politika ove vrste.

3.1. Kako bi se označio odgovor DA za ovu stavku mora biti (2/3+) knjiga, lutki i izložaka koji portretiraju žene i etničke skupine u ne-stereotipnim snažnim zanimanjima, naprimjer žene liječnice ili policijske službenice. Namjera ovoga je da se identificira ukoliko se okruženje aktivno suprostavlja stereotipima.

3.2. Prepoznato je kako ovo može biti izazov za neke praktičare ali je od velike važnosti za djecu koja su u nepovoljnom položaju ili one koji već razvijaju lažni osjećaj kulturalne nadmoćnosti.

- 5.1. Ovo se odnosi podjednako na vrtiće sa malo ili bez etničke raznolikosti.
- 5.2. Namjera ove razine je stvaranje zajednice učenika koji pokazuju brigu i razumijevanje.

Ekonomska održivost

- 1.1. Demonstrirati kvalitetu odrednica odgoja i obrazovanja za održivi razvoj za svako od ovih područja smatra se nužnim neovisno od lokalnih viškova. Indikatori za ovu stavku mogu biti: isprintani/vizualni poticaju na sklopkama i dr. (npr. Molim isključite svjetlo prije izlaska, Ne ostavljajte vodu da curi za vrijeme pranja zubi,..); korištenje obe strane papira, ...
- 1.2. Djeca su već svjesna snage i važnosti novca u njihovim životima i potiče ih se da o tome govore i kod kuće. Ova rasprava trebala bi se proširiti u vrtiću i važnost umjerenosti i štednje svakako treba biti naglašena.
- 3.1. Djeca mogu odlučiti što se treba kupiti, poput igračkaka, knjiga i dr.
- 5.3. Primjer kada se učitelj referira na nejednakost između bogatih i siromašnih putem odgovarajućih aktivnosti može biti preispitivanje količine hrane koju kuhar/ica mora pripremiti kako se ne bi bacao višak hrane i dr.
- 7.1. Koji su skriveni troškovi u vrtićkom okruženju? Primjer može biti: pojesti jabuku radije nego popiti pakirani jabučni sok, ili koristiti igračke od prirodnih materijala kako bi uštedili na kupovini igračkaka.

Održivost okoliša

- 1.4. Svjetska zdravstvena organizacija savjetuje da dijete od 10kg treba konzumirati 1 litru vode na dan, dok dijete od 5kg treba konzumirati 0.75 litara po danu u prosječnim uvjetima, ali ukoliko je dijete aktivno na visokim temperaturama preporučena količina se penje i do 4.5 litre.
- 1.5. Bilo da je to zbog nedostatka vode ili manja navike pranja ruku.
- 3.2. U ovom stadiju namjera je da se djecu potiče da bilježe lokalne probleme kod ljudi koji se ne brinu dovoljno o okolišu, naprimjer da bacaju smeće po ulici, ne čuvaju drveće i sl.
- 5.1. Biljke i životinje mogu biti i unutra i u vanjskom prostoru: djecu se potiče da donesu prirodne materijale (naprimjer, kućnog ljubimca iz obiteljskog doma, prikupljanje lišća u jesen,...)
- 7.1. Ovo može uključivati solarnu energiju ili druge sisteme očuvanja energije.
- 7.3. Ovo se odnosi kako na pisani tako i na kurikulum koji se provodi u praksi.

Stavka	Nedovoljno		Minimalno		Dobro		Izvršno
	1	2	3	4	5	6	

Socijalna i kulturalna održivost (globalna socijalna pravednost)

1.1. Neke knjige, slike, lutke i izložci portretiraju spolne i etničke ili rasne stereotipe

3.1. Neke knjige, slike i izložci uključuju prikaze koji se ne prilagođavaju socijalnim i kulturalnim stereotipima (npr. prikazivanje crnog učitelja ili policajca koji nosi religiozno pokrivalo za glavu)

5.1. Veliki broj knjiga, slika i izložaka koji prikazuju muškarce i žene koji se ne prilagođavaju društvenim i kulturalnim stereotipima (spolni, etički, plemenski ili rasni, i dr.)

7.1. Djeca dijele svoje ideje i znanje o vlastitoj kulturi i kulturama drugih u grupi te su sposobnosti otvoreno pričati o raznolikosti.

1.2. Ne postoji definirano stajalište o važnosti i vrijednosti društvene i kulturalne raznolikosti u okruženju.

3.2. *Učitelji i osoblje naglašavaju istovjetnost ljudskih iskustava različitih etničkih skupina i uobičajenih potreba, vrijednosti i želja svih ljudskih bića.*

5.2. Osoblje iskorištava mogućnosti dane putem pričanja priča i kroz druge grupne aktivnosti (npr. korištenjem multimedije, posjeta zajednici) kako bi se potaknula rasprava o socijalnoj i kulturalnoj održivosti i međuovisnosti.

7.2. Djeca istražuju nepoznate socijalne i kulturalne kontekste.

7.3. Raspravlja se o prirođenim i univerzalnim pravima svih ljudi otvoreno i redovito unutar učionice.

1.3. Ne postoji ili je malo referenci u raspravi/materijalima unutar učionice kako su svi ljudi jednaki bez obzira na socijalnu pozadinu, sposobosti, spol, nacionalnost, religiju ili drugo vjerovanje ili seksualnu orijentaciju u predškolskom okruženju.

3.3. Djeca diskutiraju probleme povezane sa nejednakošću i predlažu vlastite ideje za postizanje socijalne pravednosti.

5.3. Djeca sudjeluju u aktivnostima koja prelaze stereotipna ograničenja u spolu, rasi, nacionalnosti i pripadnosti plemenu (npr. omogućiti raznolike prilike i materijale za društvenu igru i igru uloga).

7.4. Gdje se identificira socijalna nejednakost, djeca pridonose svojim naporima kako bi se postigla socijalna pravednost (npr. kroz prezentacije, izradom postera, kontaktiranjem odgovarajućih osoba, pisanjem pisama, ...)

1.4. Malo je ili nema referenci usmjerenih na isticanje važnosti socijalne i kulturalne održivosti bilo u raspravi u učionici ili u materijalima (igračke, knjige, puzzle i dr.) u vrtićkom okruženju

5.4. Djeca redovito koriste usluge van vrtićkog okruženja (npr. knjižnica, bazen, ...) ili imaju podršku zajednice i interakciju unutar okruženja

7.5. Kurikulumska politika, planovi i izvješća eksplicitno uključuju reference na učenje o socijalnoj i kulturalnoj održivosti.

Stavka	Nedovoljno	Minimalno	Dobro	Izvrсно			
	1	2	3	4	5	6	7

Ekonomska održivost (jednakost)

1.1. U vrtićkom okruženju jako je malo ili uopće nema referenci o potrošnji papira, struje i vode.

3.1. Djeca imaju mogućnosti i često ih se vidi u igri sa izmišljenim ili pravim novcem i tehnologijom za prodaju (npr. blagajne).

5.1. Djecu se potiče da predlažu načine na koje bi reducirali troškove uštedom i/ili recikliranjem materijala i resursa kao što su papir, voda i struda, u vrtićkom okruženju, kod kuće i nadalje.

7.1. Djecu se potiče i podržava u preispitivanju skrivenih troškova i dobiti širokog raspona proizvoda (npr. tvornički uzgojene hrane, vozila visokih performansi)

1.2. Rijetko ili nikad nema vremena kada djeca imaju priliku razgovarati o novcu, štednji i/ili potrebi za ekonomizacijom.

3.2. U jaslicama, djeca su ponekad uključena u donošenje odluka vezanih za kupovinu.

5.2. Djeca su redovito i uobičajeno uključena u donošenje odluka vezano za kupovinu u vrtićkom okruženju.

7.2. Osoblje poziva roditelje i grupe iz zajednice da sudjeluju u projektima koji se tiču očuvanja resursa i recikliranja (npr. povezanih sa korištenjem papira, vode i struje).

1.3. U okruženju nema recikliranih materijala.

3.3. U jaslicama, djeca su ponekad uključena u aktivnosti recikliranja.

5.3. Djeca su redovito i uobičajeno uključena u aktivnosti recikliranja u vrtićkom okruženju.

7.3. Osoblje osigurava podršku djeci i njihovim obiteljima kako bi se uključili u poduzetničke i mini-poduzetničke projekte kao što su npr. prodaja biljaka iz vrta ili čestitki

3.4. Korištenje materijala i resursa uključujući vodu, papir i struju se provjerava i nastoji racionalno koristiti.

5.4. Djeci se skreće pažnja na ekonomska pitanja od važnosti za lokalnu i međunarodnu zajednicu (npr. rasprava o TV izvještaju koje je pojedinačno dijete identificiralo).

7.4. Gdje se plaća naknada za vrtić, osigurava se novčana podrška za djecu iz obitelji slabijeg ekonomskog statusa kako bi im se osigurao pristup svim sadržajima

5.5. Gdje god da je važno, daje se provizija za podršku obitelji lošijeg ekonomskog statusa kako bi se osigurao pristup i sudjelovanje u svim predškolskim projektima i aktivnostima (npr. izleti, glazbene aktivnosti...)

7.5. Kurikulumska politika, planovi i izvješća eksplicitno uključuju reference na učenje o ekonomskoj održivosti.

Stavka	Nedovoljno		Minimalno		Dobro		Izvrсно
	1	2	3	4	5	6	7

Održivost okoliša

1.1. U vrtićkom okruženju nema referenci na održivost okoliša.

3.1. Neki obrazovni materijali na temu održivosti okoliša dostupni su u okruženju (npr. posteri i knjige).

5.1. Mnogi resursi dostupni su u okruženju, uključujući biljke i životinje.

7.1. Učionica i/ili zgrada konstruirane su korištenjem ekološki prihvatljivim tehnologijama.

1.2. Djecu se nikad ne potiče da raspravljaju o problemima koji se tiču okoliša.

3.2. Dječja pažnja se posebno skreće na brigu o okolišu u svom okruženju i u lokalnoj zajednici.

5.2. Djecu se potiče da identificiraju širok raspon problema očuvanja okoliša i da predlože vlastite ideje za rješavanja tih problema.

7.2. Djecu se potiče da osiguraju raznolikost radnji, uključujući narativne zapise, kako bi predstavili svoje napore u rješavanju ekoloških problema.

1.3. Djecu se nikad ne izvodi u posjete prirodi u područjima prirodnih ljepota.

3.3. Djeca su uključena u bar jednu aktivnost koja uključuje brigu o životinjama ili biljkama.

5.3. Djeca redovito sudjeluju u projektima i grupnim aktivnostima kako bi istraživali, ispitivali i razumjeli problematiku očuvanja okoliša u svojoj svakodnevnici.

7.5. Kurikulumska politika, planovi i izvješća eksplicitno uključuju reference na učenje o održivosti okoliša.

1.4. Djeca imaju neadekvatan pristup čistoj pitkoj vodi.

3.4. Resursi iz okoliša su osigurani djecu za korištenje u njihovoj igri uloga (npr. igra vrtlarstva).

1.5. Osoblje ili djeca često nisu u mogućnosti oprati ruke prije jela i/ili nakon uporabe zahoda.